

ตอนที่ ๘ ผลที่ได้จากมโนมยิทธิ (ต่อ)

ท่านสาธุชนพุทธบริษัททั้งหลายและบรรดาเพื่อนภิกษุสามเณร สำหรับวันนี้ยังเป็นวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๒๗ ตอนนี้เป็นหน้าที่ ๔ ของเรื่องประโยชน์ของการเจริญมโนมยิทธิ

ความจริงเวลานี้ **คณะสงฆ์** ได้ประกาศให้ทุกวัดเจริญสมาธิกรรมฐานจะเป็นสมถะวิปัสสนาก็ได้ เป็นการเจริญสมาธิ แต่ความจริงผมก็ตั้งใจที่ผมไม่ต้องรอให้คณะสงฆ์ประกาศ ผมทำของผมมาแล้วเป็นสิบ ๆ ปี หลังจากที่ **หลวงพ่อบาน** ผูกให้ผมได้บ้างเป็นแบบเปิด ๆ คือผมมีความรู้ในพระกรรมฐานแบบเปิด และเปิดก็ไม่ใช่เปิดเทศ เป็นเปิดไทย บินไม่เก่ง เดินไม่เก่ง เตาะเตะ ๆ ไปตามเรื่องตามราวของผม ผมก็อุทิศสำห้ นำประโยชน์เล็ก ๆ น้อย ๆ ที่ผมได้จากมโนมยิทธิมาแนะนำบรรดาเพื่อนภิกษุสามเณร และกับรรดาญาติโยมพุทธบริษัท อุบาสก อุบาสิกา

ความจริงด้าน **วิชาสาม** หรือด้าน **มโนมยิทธิ** ผมปลุกปล้ำมาเป็นสิบ ๆ ปี ญาติโยมก็สนใจบ้างไม่สนใจบ้างผมก็ไม่ว่า ผมไม่เคยว่า ผมไม่เคยเบื้อ และโดยเฉพาะสุขขวิปัสโกญาติโยมสนใจมาก ผมก็เอา ญาติโยมชอบอะไรผมก็ไปแบบนั้น

ที่ไหนญาติโยมต้องการสุขขวิปัสโกผมก็แนะนำด้านสุขขวิปัสโก

ญาติโยมที่ไหนต้องการด้านเทวิชโซ ผมก็แนะนำด้านเทวิชโซ

ญาติโยมพวกไหนต้องการอภิญญา อันนี้ผมสอนไม่ได้ ผมสอนได้แต่มโนมยิทธิแบบเปิด ๆ เรียกว่าพอไปถึงสวรรค์รกได้ด้วยกำลังของใจ ไม่เอากายเนื้อไปเอากายโนไป ผมก็ตั้งใจ กว่าคณะสงฆ์จะแจ้งมานี้ ผมทำแล้ว แนะนำมาแล้วเกิน ๔๐ ปี ก็รวมความว่า ผมก็ตั้งใจที่คณะสงฆ์ท่านเห็นชอบด้วย เพราะการเจริญพระกรรมฐานได้ประโยชน์ใหญ่จริง ๆ เดี่ยวจะยกตัวอย่างให้ฟัง

เมื่อเร็ว ๆ นี้ท่านมาสัมมนาพระสังฆาธิการที่วัดนี้ ผมก็บังเอิญได้รับการแต่งตั้งเป็น **พระสังฆาธิการ** คือเป็นเจ้าอาวาสแบบเปิด ๆ อีกนั่นแหละ ความจริงตำแหน่งนี้ผมโยนทิ้งมาที่หนึ่งแล้ว และตำแหน่งต่าง ๆ ที่ฟังได้ผมโยนทิ้งหมด ผมไม่เคยสนใจเพราะมันเป็นปัจจัยของความทุกข์ แต่ตอนนี้เป็นการบังเอิญว่า **"วัดนี้ผมสร้าง ผมหนีไม่ได้ ถ้าวัดนี้ผมไม่ได้สร้างนะ ผมหนีไปแล้ว"**

ความจริงวัดนี้ เดิมที่มันมีสภาพเป็นวัดร้าง ออกพรรษามีเจ้าอาวาสอยู่
องค์เดียว วัดก็มีแต่ทรุดโทรมมาตามลำดับ ไม่มีอะไรดีขึ้น มีแต่หายไป พระพุทธรูปก็
หมดไป ฝากุฏิดี ๆ ก็หมดไป ของดี ๆ มีไม่ได้ก็หมดไปทั้งนั้น ก็รวมความว่าจะถึงวาระ
ร้างอยู่แล้ว ผมก็โตะโตะ ๆ มาตามเรื่องตามราว แต่บังเอิญญาติโยมมาสนับสนุน ที่แรกคิด
ว่าจะทำนิด ๆ หน่อย ๆ แล้วเปิดเข้าถ้าเข้าป่าไปเลยดีกว่า ผมว่าอย่างนั้น แต่ญาติโยม
หลายท่านสนับสนุนเอาสตางค์มาให้ผมก็ไปไม่ได้ ไปก็เป็นขโมยเงินเขาละซี ถ้าจะวาง
ให้คนอื่นสร้างก็มีหวัง ไม่รู้จะวางให้ใคร ดีไม่ดีไปวางให้โจรเข้าไปปล้นเงินบรรดาญาติโยม
พุทธบริษัท ผมก็พลอยตกนรกไปด้วย ที่แรกก็ตัดสินใจว่าทำแค่นั้นเสร็จก็จะไป ในเมื่อ
ไปไม่ได้ก็สู้ คำว่าสู้ไม่ใช่ไปสู้ไปตีกับเขา สู้กับกำลังศรัทธาของญาติโยมพุทธบริษัท เอา
ไปก็เอากัน วัดนี้ที่เจริญรุ่งเรืองขึ้นมาได้นี้อาศัยมโนมยิตีช่วย อาศัยกรรมฐานช่วย อันนี้
เป็นตัวอย่าง

**และก็มีหลายวัดที่พระท่านมาฝึกได้ออกไป มีคนเขามาแจ้งให้
ทราบ ว่า พระองค์นั้น พระองค์นี้ มาฝึกมโนมยิตีจากหลวงพ่อกแล้ว มาถึงวัดท่าน
รุ่งเรื่องจริง ๆ วัดของท่านสง่างาม คนเข้าช่วยเหลือในการก่อสร้าง เพราะพระ
กรรมฐานเป็นปัจจัย**

นี่แหละบรรดาเพื่อนภิกษุสามเณร ผมว่าความสะอาดของจิตของ
พระพุทธรเจ้าท่าน พระพุทธรเจ้าท่านไปไหนท่านไม่เคยอด พระพุทธรเจ้ามีพระมากเท่าไรก็
มีที่พักมีอาหารฉัน เพราะจิตของท่านสะอาด พวกเราความสะอาดของจิตไม่เท่า
พระพุทธรเจ้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งผมก็ไม่สะอาดสะอาดสะเอ็ดน่ากลัวจะลูปพลิ้น ๆ กระมังจิต
คงจะไม่มีสภาพจิตแจ่มใสเป็นดาวประกายพริ้ว ถ้าจิตเป็นดาวประกายพริ้วนี้เป็นจิต
ของพระอรหันต์ ผมก็ไม่รู้จิตผม ผมไม่ค่อยสนใจ จิตใจของใครเวลานี้ผมไม่สนใจใคร
ทั้งหมด

เมื่อก่อนนี้ผมก็แบบเดียวกับ **เลขานุการเอกสิงคโปร์ที่ประจำประเทศ
ไทย ลูกศิษย์พลเอกทวนทอง สุวรรณทัต** นั้นแหละ ปรากฏว่าเจอใคร ได้ยินชื่อใคร
ไม่ได้ ล้อบับทันที ได้ยินชื่อบับอันดับแรกใช้เจโตปริยญาณก่อน ดูจิตของคนนั้นมีสภาพ
เป็นอย่างไร ดูไปดูมา ออย่าลืมนะว่าในเวลานั้นผมก็เป็นเบ็ดตัวเล็ก ๆ เวลานี้ตัวใหญ่ก็เป็น
เบ็ดไทย ไม่ใช่เบ็ดเทศ เป็นเบ็ดตัวเล็ก ๆ ไปเจอเอาพระองค์สำคัญเข้า พระองค์นี้
สำคัญมากจริง ๆ พอเขาบอกชื่อบับผมก็จับจิตทันที โईโฮ..องค์นี้ประวัติเบื้องหลังชื่อดี

ตั้งศสญาณยาวเหยียด ยาวนี้ไม่ใช่เลวเหยียดนะ ดีเหยียด ตั้งแต่บวชมาถูกต้องตลอดมา เวลาที่ใกล้พรรษาที่ไหนขออาศัยวัดจำพรรษา พอออกพรรษาแล้วก็เดินถูกต้องต่อไป และกำลังใจของท่านเวลานั้นท่านสูงมาก สูงกว่าผม

ความจริงเวลานั้นผมยังหนุ่มอยู่ และผมก็เป็นเปิดที่เดินตัวเล็ก ๆ เดินเตาะเตาะ ๆ เดินก็จะชน จะล้ม ไปดูใจท่านเข้าปั๊บ ท่านปิดทันที มีดตื้อเลย อันนี้เป็นเครื่องวัด ผมเชื่อมั่นเลยว่าพระองค์นี้ดีจริง ๆ ถ้าไม่ดีจริง ๆ ปิดไม่ทัน อารมณ์ใจนี้ มันรู้กันง่าย ๆ เมื่อไร ใครเขานึกอะไรมานี้ใครจะรู้ นี่พอเรานึกปั๊บท่านปิดปั๊บ หันมาเลย ยิ้ม ท่านพูดเรื่องอื่นอยู่ หันมาพูด

"คนเรามันก็แปลกนะ ไอ้คนอื่นเขาได้ก็คิดว่าตัวจะได้บ้าง มันไม่มีทางจะทำกันได้"

คำว่า ไม่มีทางทำกันได้ หมายความว่า รู้ไม่ได้แน่ ฉะนั้นจะปิด เท่านั้นผมชื่นใจ ผมกราบได้ทันที กราบด้วยความสนิทใจว่าท่านเก่งจริง ๆ อាកาง่งอย่างนี้ตามสันนิษฐานของผมว่า พระองค์นี้ต้องไม่ใช่อภิัญญาหก เข้าใจว่าจะจะเป็นปฏิสัมภิตาญาณ เพราะคุยกันอยู่แท้ ๆ คนตั้งเยอะ เรานึกปั๊บปิดปั๊บทันทีแล้วหันมายิ้มเลย นี่เก่งจริง

ความจริงในประเทศไทยเราอย่างนี้มีเยอะ ในกรุงเทพฯ ฯ ก็มี อย่าไปนึกว่า พระในกรุงเทพฯ ฯ ไม่ดีนะ มีดีนะเยอะเชียว จะไปชนพระดีตาย

แต่ความจริงพระดีท่านไม่โอ้อวดนะ เราไปคุยกับท่านแบบธรรมดา ๆ ดีไม่ดีจะคิดว่าไอ้หลวงตากุ่ย ๆ องค์นี้ไม่มีความหมาย

ระวังให้ดีนะเพราะพวกนี้ท่านไม่มีอะไรจะอวด เพราะความจริงมหาเศรษฐีจะนำทรัพย์ไปอวดขอทาน มันก็ไม่ได้ประโยชน์ และขอทานแกจะมีอะไรมาแบ่งพระดี ๆ ก็เหมือนกับที่ผมเข้าไป ท่านก็ทำจ้อง ๆ เพราะอะไรรู้ไหม เพราะผมเป็นสภาพขอทาน ขอทานคือความดีผมมีนิดเดียวกระจุกกระจิม ๆ ก็ไอ้เดินเปาะแปะ ๆ และจะไปชนกับพระที่มีความดีได้อย่างไร ท่านก็เลยไม่รู้จะเอาอะไรมาอวด ท่านก็เลยเก็บเงียบทำเหมือนคนไม่มีอะไร นี่เป็นความดีของท่าน เราดีไม่เท่าท่าน ท่านก็ถ่อมตัวลงมา เป็นความดีที่ควรบูชา

และโดยเฉพาะอย่างยิ่งที่บรรดาทางราชการมั่ง เห็นพระท่านว่านะ
พระท่านบอกว่าทางราชการขอให้พระอบรมศีลธรรม แต่ความจริงเรื่องอบรม
ศีลธรรมนี่นิมนต์ผมไปไหนผมไม่ไป และบรรดาเพื่อนภิกษุสามเณรหลายวัดบอกให้ไป
พูดที่นั่นพูดที่นี่ อย่าให้บอกเลยครับ ผมไม่ไปแน่นอน ถ้าขึ้นไปแล้วมันไม่ได้ประโยชน์
โทษก็เกิดกับผมด้วย นั่นคือผมป่วยไข้ไม่สบาย แก่แล้ว เวลาจะพักผ่อนก็ไม่มี เวลาไปถึง
ที่ก็ให้นั่งแกว่รอจนถึงเวลาพูด พูดแล้วก็นั่งแกว่รออีก ไม่มีเวลาพักผ่อน อันนี้มันไม่ไหวจริง
ๆ

และอีกประการหนึ่งการพูดไม่มีผล ผมเทศน์มาตั้ง ๒๐ ปี ไม่เคยมี
ญาติโยมเลิกสูรา ไม่เคยตีขึ้นเลย ไปเทศน์ที่ไรก็แค่นั้น ไปที่ไรก็แค่นั้น ไป ๆ
มา ๆ กลายเป็นรับจ้างเทศน์ไป บางแห่งเขารู้สึกว่า ผมไปรับจ้างเขาเทศน์ ไป
เทศน์เอาเงิน ผมก็เลยท้อใจไม่เกิดประโยชน์

ก็เลยมานั่งคิดใหม่ว่า ทำอย่างไรหนอจะสนองคุณองค์สมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้าได้ กลับมาใหม่ มาว่ากันเรื่องพระกรรมฐาน จึงมาพิจารณาด้าน
สุขขวิปัสสโก ผลน้อยอีก ญาติโยมทำได้ ญาติโยมมักจะคุยกัน ว่านั่งนานเท่านั้น นั่ง
นานเท่านั้น อารมณ์แบบนั้นอารมณ์แบบนี้ไม่จริง และรักษาอารมณ์ได้ไม่จริง ก็เลยคิดว่า
จะสอน **สองในวิชาสาม** และ**กัมมโนมยิทธิ** ที่ว่าสองในวิชาสามเป็นฉานโลกีย์ เป็น
สมาธิ ต่ำ ๆ ความจริงไม่ถึงฉาน สองในวิชาสามนี้ขึ้นด้วยอุปปจารสมาธิ ยังไม่ถึงฉาน
สมาบัติ ก็ผมบอกแล้วว่าผมเป็นเปิด (มันจะโออีกแล้ว) ไป ๆ มา ๆ ก็มาจับได้สองใน
วิชาสาม โยมเอาไม่ได้อีก หาวิธีการต่าง ๆ หลายอย่างหลายแบบ ให้สร้างพระพุทธรูป
เฟ่งพระพุทธรูป ดูพระแก้ว ดูพระทอง ก็ไม่ไหวอีก ไปไม่รอด ไปไม่รอดทำอย่างไร หันมา
จับ มโนมยิทธิเถอะ มโนมยิทธิตามกำลังที่ผมศึกษามา ยังไง ๆ โยมรับไม่ไหวแน่ เพราะ
ต้องใช้กำลังมาก ใช้เวลามากไม่เหมาะกับบรรดาญาติโยมพุทธบริษัท และก็ไม่เหมาะ
กับพระที่บวชใหม่ ๆ ใช้เวลาน้อย ๆ ในที่สุดก็มาหาทางให้ง่ายให้เร็วตามที่ฝึกอยู่เวลานี้
กว่าจะค้นพบก็นาน

ที่นี้การฝึกมโนมยิทธิมีประโยชน์แบบไหน

มโนมยิทธินี้เป็นจุดบังคับจริงๆ ถ้าญาติโยมพุทธบริษัทชายหญิงที่มาฝึกนี้ผมก็ไม่มั่นใจว่าท่านจะรักษาได้ทุกคน มีบางรายให้ไปแล้วสูญ ทำได้แล้วกลับไปบ้านไม่กล้าทำ เพราะไม่มีครูสอน อันนี้เราก็ไม่ได้ติกัน เพราะอะไร ความเข้มแข็งของจิตที่พระพุทธเจ้าทรงเรียกว่า "บารมีไม่เสมอกัน" ท่านมีกำลังต่ำแค่นั้น เราจับโยนขึ้นไปที่สูงยอดไม้ ท่านก็หล่น บางรายทำไปได้แล้ว ไปปล่อยให้เผื่อ แล้วบอกไปที่บ้านมันไม่สว่างไสว คือไม่สามารถจะทำได้ให้แจ่มใสเหมือนเมื่ออยู่วัด อันนี้ก็ทราบได้ว่ากลับไปบ้านท่านไปทำศีลขาดตามเดิม ท่านไม่ทรงความดีเหมือนที่ปฏิบัติอยู่ที่นี่ ปฏิบัติอยู่ที่นี่ท่านรักษาความดีไว้ได้ สภาพของจิตยังสดใส อารมณ์ยังเป็นโลกียวิสัยนี้มันไม่ทรงตัว แต่ว่าส่วนใหญ่ดีมาก เพราะอะไร เป็นกฎตายตัวของมโนมยิทธิที่ต้องทำมันก็ตรงกับที่คณะสงฆ์ขอรับมา

มโนมยิทธิจริงๆ ที่จะให้ทรงตัว ฟังตามนี้นะ ญาติโยมพุทธบริษัทก็ตี บรรดาเพื่อนภิกษุสามเณรที่นั่งฟังก็ดี คือว่าจะให้ทรงตัวจริง ๆ ต้องเอาอุทุมพริกสูตรมาอ่านกันว่าพระพุทธเจ้าตรัสไว้อย่างไร ผมจะเล่าโดยย่อ ๆ

สำหรับด้านสะกิดพระพุทธเจ้าพูดไว้มาก ผมย่อเอา คือ

๑. เราไม่สนใจจริยาของใครเลย
๒. ไม่โอ้อวด
๓. ไม่ยกตนข่มท่าน
๔. ไม่ถือตัวเกินไป

เอาย่อ ๆ เท่านั้น ความดีขนาดนี้พระพุทธเจ้าทรงเรียกว่า **สะกิด** ยังไม่ใหญ่โต เข้าไปเกาะสะกิดนิด ๆ ของพระพุทธศาสนา อันนี้ต้องสังเกต ถ้าใครปฏิบัติไม่ได้ อย่างนี้ก็เกาะสะกิดไม่ได้ไม่ต้องไปดูต่อไปแล้ว ญาติโยมที่รักษามโนมยิทธิไว้ได้ดี ท่านรักษาไว้ได้ดี

และอันดับที่สอง การเข้าถึงเปลือก พระพุทธเจ้าทรงตรัสว่า

๑. เราต้องไม่ทำลายศีลด้วยตนเอง
๒. ไม่ยุยงให้บุคคลอื่นทำลายศีล
๓. ไม่ยินดีเมื่อบุคคลอื่นทำลายศีลแล้ว

ก็รวมความว่าเราจะรักษาศีลให้ครบถ้วนแจ่มใส และหลังจากนั้น จิตมีความเข้มแข็งสามารถระงับนิวรณ์ได้ทันทีทันใดที่เราต้องการ ใช้นิวรณ์กับปฐมฌานเป็นศัตรูกัน ถ้าขณะใดอารมณ์ของนิวรณ์ชนิดหนึ่งอย่างใดอย่างหนึ่งมีขึ้นในจิต เวลานั้น

กำลังของสมาธิจะสลายตัวทันที เวลาใดที่จิตระงับจากนิวรรณ์ นิวรรณ์ไม่ฟู สงบ เวลานั้น กำลังจิตเป็นสมาธิ เป็นปฐมฌานทันทีเหมือนกัน โดยไม่ต้องภาวนา ไม่ต้องทำอะไรเลย ถ้านิวรรณ์ไม่ฟูขึ้น ปฐมฌานก็เข้ามา ถ้านิวรรณ์มา ปฐมฌานก็ไป แลกกันไปแลกกันมา อย่างนี้

และประการต่อไปอาการที่จะทรงตัวเมื่อมีความแจ่มใสของจิต จิตจะ ผ่องใส ต้องการรู้ ต้องการเห็นอะไร เมื่อไร ได้ทันทีทันใด และก็มีสภาพไม่ผิด แจ่มใส ด้วย นั่นก็คือพรหมวิหาร ๔

พรหมวิหาร ๔ คือ

๑. เมตตา ความรัก มีความรู้สึกเสมอว่าเราจะรักคนรักสัตว์เสมอด้วยตัวเรา เราอยากจะทำตัวเราใหม่ ไม่มีใครอยากฆ่า อยากจะขโมยของเราไปทิ้งใหม่ เราไม่มีรวมความว่าเราจะรักเขาเป็นมิตรที่ดีสำหรับเขา ถ้ามีโอกาสเราจะเกื้อกูลเขาให้มีความสุขตามกำลังที่เราจะพึงทำ เราจะไม่อิจฉาริษยาใคร เมื่อบุคคลอื่นได้ดีพลอยยินดีด้วย ใครเพียงพลาเราไม่ซ้ำเติม เราวางเฉย

อารมณ์อย่างนี้บรรดาพุทธบริษัท พรหมวิหาร ๔ นี้ถ้าประจำใจไว้เสมอ ศีลก็บริสุทธิ์ ทาน จาคะก็สมบูรณ์แบบ และกัสมาก็ตั้งมั่น วิปัสสนาญาณคือปัญญาที่แจ่มใส เพราะอารมณ์ใจเยือกเย็น เป็นกำลังใหญ่ตัดโลภะ ความโลภ ตัดโทสะ ความโกรธ ตัดโมหะ ความหลง จิตจะสะอาดอยู่ตลอดเวลา จิตมีความเยือกเย็น อารมณ์เป็นฌานตลอดเวลา ต้องการจะรู้อะไรขึ้นมาระงับนิวรรณ์เสียปั๊บเดียว มีความรู้สึกจิตแจ่มใส สะอาดทันที ทำได้แบบนี้ถือว่าเป็นฌานโลกีย์ ฌานโลกีย์จะมีความทรงตัว ไม่มีการเสื่อมคลาย ไม่มีการถอยหลัง อันนี้ญาติโยมพุทธบริษัทได้ดีมาก เยอะ รักษาอารมณ์ทั้งหมดนี้ พระพุทธเจ้าทรงเรียกเข้าถึงเปลือกที่พระองค์ทรงสอน แต่ว่าเปลือกความดีที่บรรดาญาติโยมพุทธบริษัททำได้เยอะจริง ๆ รักษาไว้ได้ดี ทำให้โลก ทำให้ประเทศชาติมีความเยือกเย็น มีความสามัคคีกัน มีศรัทธาปสาทะดี

และต่อไป ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ การระลึกชาติได้ นี้เข้าถึงกระทั่งถึงแม้จะเป็นการระลึกชาติแบบเบ็ด ๆ เขาก็ทำกันได้ บรรดาเพื่อนภิกษุสามเณรทั้งหลาย บางท่านฟังแล้วจะหาว่าอวดอุตริมนุสธรรม หากหาไปเถอะ แต่อย่าลืมคนเขา

ทำได้ เวลานี้ เวลาฝึกครูเขาฝึกกัน ผมไม่ได้ฝึกเอง ผมเป็นแต่เพียงประธาน นอนเป็นประธานอยู่ที่นั่นบ้าง นอนเป็นประธานอยู่ที่กุฏิบ้าง บางทีหายใจครอก ๆ ทำท่าจะตายบ้าง บางทีก็นั่งโง่งง ๆ

อย่างเมื่อสองวันนี้ เมื่อวานกับวันนี้โง่งงบอกไม่ถูก วันที่ ๑๗ กับวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๒๗ มันจะทรงตัวไม่ไหว วันที่ ๑๗ กรกฎาคม ชาวสามพรานมา ๗๐ คนกว่า ลงรับไม่ได้ มันรับไม่ไหวจริง ๆ ทรงตัวไม่ได้ วันที่ ๑๘ ดิอยู่พักหนึ่ง ตอนเย็นซักจะไม่ไหวอีกเหมือนกัน เวลานี้ก็เลยต้องนอนพูด สบาย พูดมันไปอย่างนี้ ถ้ามันจะตายระหว่างธรรมะก็ยอม อันนี้ประโยชน์ใหญ่

สำหรับ **ปุปเพนิวาसानุสสติญาณ การระลึกชาติ** ญาณิโยมก็สามารถทำกันได้ อย่าลืมนึกว่าครูเป็นเบ็ด ลูกศิษย์คงจะไม่ใช่หงส์ แต่ดีไม่ดีลูกศิษย์อาจจะเป็นหงส์ก็ได้ อย่างท่าน **โลกทนาย** ท่านไม่เอาไหนแต่สามารถแนะนำให้พระทั้งหลายสามารถไปได้ดี เขาไม่ได้เรียนมาจากท่าน เขาเรียนมาจากพระพุทธเจ้า แต่ว่าบางรายท่านก็ทำเขาเปิดไปเหมือนกัน

สำหรับท่าน **โลกทนาย** ท่านไม่ใช่เบ็ด ท่านเป็นท่าน อย่างท่าน**จักษุบาล**นี้ ท่านเป็นวิสัยสุขขวิปัสสโก แต่พระที่อยู่กับท่านได้ปฏิสัมภิทาญาณกันเป็นแถว นี้จะถือว่าครูเป็นเบ็ด แล้วลูกศิษย์จะเป็นเบ็ดเสมอไปไม่ใช่ ครูเป็นเบ็ด ลูกศิษย์อาจจะเป็นหงษ์ทองก็ได้ ฉะนั้นผมก็ในชั้น **อักษาตาโร ตถาคตา** การประพฤติปฏิบัติเป็นหน้าที่ของบรรดาญาณิโยมพุทธบริษัทและเพื่อนภิกษุสามเณร ผมมีหน้าที่บอกเท่านั้นเอง ผู้รับฟังอาจจะทำได้ดีกว่าผู้บอกเยอะเยอะไป ถมเถไป เป็นอันว่ากระพี้ในพระพุทธศาสนา ญาณิโยมก็สามารถทรงตัวได้

ต่อมาแก่น **จตุปปาตญาณ** หรือ **ทิพจักษุญาณ** ท่านก็ทำกันได้ดีอีก และต่อมา **ปัจจุบันนังสญาณ** **อดีตังสญาณ**ก็ดี ทำกันได้ดีมาก ดิจนกระทั่งไปเจอพระในนรก เป็นพระข้างสี่ดอชะด้วย และก็โลกันต์บ้าง อเวจีบ้าง และก็ไปเจอพระในปัจจุบันนี้ใกล้ ๆ ในสวรรค์บ้าง พรหมโลกบ้าง เลยพรหมไปบ้าง ทำให้กำลังใจญาณิโยมพุทธบริษัทมั่นคงในความดี และก็สลัดหลุดทุกข์ถอยในความชั่ว อย่าลืมนึกว่าทุกคนยังเป็นปุถุชน ยังไม่หนักแน่นนัก อาจจะพลาดได้ แต่พลาดน้อยดีกว่าพลาดเป็นปกติ คำแนะนำที่ให้แนะนำไว้เป็นปกติก็คือ

๑. ทุกคนจงอย่าลืมหายตาย และตายแล้วไม่ใช่ตายสูญ ตายสูญอีกศาสนาหนึ่งไม่รู้ศาสนาไหน ได้ยินเสียงทางวิทยุบ้าง โทรทัศน์บ้าง หนังสือบ้าง "ตายแล้วสูญ" ก็เป็นเรื่องของท่าน เราอย่าไปตำหนิท่าน เมื่อท่านจะสูญก็เป็นเรื่องของท่าน พวกลูกศิษย์พระพุทธเจ้า "เราไม่สูญ" เพราะว่า เขาได้อธิตั้งสัจญาณถอยหลัง ปุพเพนิวาสานุสสติญาณถอยหลัง เขารู้เขาเคยเกิดมาแล้วตั้งหลายแสนวาระ หลายแสนอสงไขยกัป เขาก็ยังไม่สูญ **อนาคตังสัจญาณ** บรรดาญาติโยมพุทธบริษัทเพื่อนภิกษุสามเณรสามารถพิสูจน์พระที่ใหญ่มากใหญ่โดยฐานะ ใหญ่กว่าตัวท่านเอง ฐานะสูงกว่าอันดับไหนก็ตามว่าจะไปทางไหนเขาทราบ และปัจจุบันนั่งสัจญาณไปชนกันไหนนรกเลย และสามารถคุยกันได้ รู้ปฏิปทาความชั่ว เมื่อรู้อย่างนี้แล้วก็ทำให้ทุกคนทราบและเกิดความกลัวว่าถ้าเราทำอย่างนั้นบ้าง ก็ต้องมีโทษอย่างนี้ อันนี้ก็ต้องเป็นอนาคตังสัจญาณ พิสูจน์ตัวเองว่าถ้าทำอย่างนั้นจะไปที่ไหน ขอทราบได้อีก

ตอนนี้บรรดาเพื่อนภิกษุสามเณร เป็นเหตุให้บรรดาพระก็ดี ฆราวาสก็ดี ที่เขามีความมั่นคง เขาเฉพาะคนที่มั่นคงนะ ที่เลอะเทอะมาประเดี๋ยวไปนะ ไม่ได้เรื่องได้ราวอะไร บางทีมาคืนเดียวไป ผมไม่ใช่พระพุทธเจ้า มาประเดี๋ยวเดียวจะได้อะไร และก็มา ๆ ไป ๆ ประเภทมาคืนเดียวนี้ผมไม่สนใจ ไม่สนใจเพราะท่านไม่เอาจริง แต่ใช้เวลา ๖ - ๗ วัน มันเป็นของไม่หนัก ชีวิตของท่านทั้งชีวิตอยู่ไปอีกนาน แต่เวลาวาง ๕ - ๖ วัน วางไม่ได้ผมก็ไม่สนใจ ถ้าใครมาอยู่เพื่อปฏิบัติ ๓ - ๔ วัน ๕ - ๖ วัน ถึง ๗ วัน ผมสนใจเป็นพิเศษ บางทีผมป่วยไข้ไม่สบาย ผมคลานตัวมเดียว ๆ ไปให้กำลังใจลงไปสอนเองให้กำลังใจ คนอย่างนี้ท่านดี

นี่แหละบรรดาเพื่อนภิกษุสามเณร และที่วัดหลายวัดที่ได้รับความรู้นี้ไป ทำให้วัดเจริญรุ่งเรือง คนที่เขารู้เหตุรู้ผล รู้กฎของบุญ รู้ผลของบุญ รู้ผลของบาป เขาก็ละความชั่วเข้ามาทำความดี วัดเป็นศูนย์กลางแห่งการทำความดี เป็นอันว่าประโยชน์ของมโนมิตินี้ประโยชน์ใหญ่มาก ทำให้คนมีความเข้าใจ ตั้งใจในเขตแดนของความสงบสุข และก็ปลดเปลื้องความทุกข์ คือไม่ทำความทุกข์ให้เกิดแก่ผู้อื่น

เอาละบรรดาท่านพุทธศาสนิกชนและเพื่อนภิกษุสามเณรทั้งหลาย
สัญญาณบอกหมดเวลาปรากฏแล้ว ขอลาก่อน สำหรับประโยชน์แห่งการเจริญ
มโนเมธิทิกียุติแต่เพียงเท่านี้ ขอความสุขสวัสดิ์พิพัฒนามงคลสมบรูณ์พูนผล จงมีแต่
บรรดาท่านพุทธศาสนิกชนผู้รับฟังทุกท่าน

สวัสดิ์